

Sylabus předmětu PST 435 – Základy arteterapie PS2009

Vyučující dr. Mariana Bažantová

Cílem předmětu je seznámení studentů se základy arteterapie tak, aby s využitím znalostí o vývojových aspektech a symbolických strukturách ve výtvarné tvorbě mohli porozumět formální i obsahové složce výtvarných artefaktů v arteterapii.

Charakteristika předmětu:

Výše uvedené cíle jsou rozpracovávány v rámci výuky

1. formou osobního zážitku při vyzkoušení různých technik a výtvarných prostředků
2. předáním přehledu o teoretických přístupech v současné arteterapii u nás i v zahraničí včetně klasifikačního pohledu na arteterapii v detailnějších souvislostech v psychoterapeutickém kontextu
3. formou analýzy ilustrativních kazuistik z arteterapie s dětmi a dospělými včetně vymezení různých typů psychopatologie výtvarného výrazu

4. Samostudiem odborné literatury a zkušeností s vlastní výtvarnou tvorbou

Předmět je zaměřen kromě získání znalostí o kontextu arteterapie v rámci psychoterapeutických disciplín na sebezkušenostní formu při práci s výtvarnou tvorbou. Jde především o autobiografickou tvorbu a její interpretaci, sebezkušenostní tvorbu a ateliér zaměřený na arteterapeutické aktivity a techniky. Tato oblast zahrnuje vlastní praktické práce jako koláže, akční akvarely, dotvářené akční akvarely a při jejich rozboru získávání náhledu na vlastní životní příběhy, na oblast mezilidské vztahovosti a event. intrapsychické konflikty. Při analýze artefaktů ve skupině získá student bezprostřední osobní zkušenost s arteterapeutickými postupy, zakusí jejich vliv a efekt, ozřejmí si vlastní tvůrčí potenciál, postřehne souvislosti mezi způsoby výtvarného projevu a svými ostatními projevy. Dále konfrontuje představu o svém životním příběhu s poukazy, které vyplývají z artefaktu a seznámí se s úsilím o porozumění významu interpretací výtvarného výrazu. Nedílnou součástí pro praktické využití arteterapie při práci s různými skupinami dětí i dospělých je znalost vývojových fází dětské kresby a malby. Speciální zaměření arteterapie na různé oblasti praktické práce s lidmi na různých pracovištích (ve sféře zdravotní, sociální, pedagogické, výchovné) je zohledňováno. Okrajově se studenti seznámí také s psychopatologickými fenomény výtvarného výrazu. Součástí je též využití imaginativních technik (relaxační, rodinné, jáské a úkolové imaginace).

Osnova:

Tématické okruhy:

1. blok Teorie: Vymezení arteterapie, možnosti a cíle, arteterapie v kontextu psychoterapie, směry v arteterapii, seznámení s různými arteterapeutickými přístupy, náhledy a východisky (hlubinně-dynamický přístup – S. Freud, C. G. Jung – fenomenologický přístup, humanistické přístupy a behaviorální přístupy v arteterapii. Indikace pro arteterapii. Výzkum v arteterapii. Techniky: Tématický akvarel a jeho využití v arteterapii Pomůcky: vodové barvy, štětec (silnější), čtvrtky formátu A3

2. blok Teorie: Vývojová stádia malby a kresby, význam výtvarného posunu v arteterapii. Dětská výtvarná tvorba – kazuistiky. Projektivní metody v psychodiagnostice. Významová, konstruktivní, komunikativní a prožitková složka

výtvarné tvorby v arteterapii. Úloha imaginace v arteterapii. Techniky: Tvorba koláže a práce s kolážemi v arteterapii. Koláž jako projektivní prostor, úloha expresivní interpretace v arteterapii, interpretační shoda. Možnosti a meze interpretační práce. Přínosy a rizika interpretační práce. Pomůcky: vodové barvy, štětec, čtvrtky, krabice od bot, několik časopisů, nůžky, lepidlo

3. blok Teorie: Psychologická symbolika a metafory v arteterapii, stylové složky výtvarné tvorby v arteterapii, komunikační aspekty v arteterapii, psychopatologie výtvarného výrazu. Barvy v arteterapii. Techniky: Akční akvarel a dotvářený akční akvarel a jeho využití v arteterapii. Výtvarné zpracování tématu identity a tématu rodiny v arteterapii. Prezentace a analýza vlastních výtvarných artefaktů. Pomůcky: vodové barvy, čtvrtky, štětec, barevné tuše, hadry, staré noviny, přírodní uhel, měkká plastická guma

Doporučená literatura:

- Babyrádová, H., Rituál, umění a výchova, PedF MU, Brno, 2002
Campbellová, J., Techniky arteterapie, Praha, Portál, 1998
Caseová, C.-Dallenová, T., Arteterapie s dětmi, Praha, Portál, 1995
Cassirer, E., Filosofie symbolických forem, Oikoyomenh, Praha, 1996
Dacey, J.S., Lennon, K.H., Kreativita, Grada Publishing, Praha, 2000
Davido, R.: Kresba jako nástroj poznání dítěte, Praha, Portál, 2001
Drvota, S., Osobnost a tvorba, Odeon, Praha, 1973
Gadamer, H.-G., Aktualita krásného,
Hušek, V., Symbol ve filozofii Paula Ricouera, Ing. Pavel Sejkora-Trinitas, Svitavy, 2003
Huyghe, R., Řeč obrazů, Odeon, Praha, 1973
Kastová, V., Imaginace jako prostor setkání s nevědomím, Praha, Portál, 1999
Kol. autorů, Současná arteterapie v ČR a v zahraničí, Praha, PedF UK a ČAA, 2000
Kyzour, M., O krizových jevech v dětské kresbě a malbě. Estetická výchova, 69/70
Lebeděva, L.D., Praktika arteterapie: Podchody, diagnostika, sistema zaniatij (Psichologičeskij praktikum), Izdatelstvo „Reč“, Sankt Peterburg, 2003
Leuner, H., Katatymní prožívání obrazů, Brno, MU, 1999
Meglinovi, D. a N., Kreslení jako cesta k sebevyjádření, Praha, Portál, 2001
Slavík, J., Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefiletiky), I. díl, PedF UK, Praha, 2001
Slavík, J., Od výrazu k dialogu ve výchově – Artefiletika, Praha, UK, 1997
Uždil, J., Výtvarný projev a výchova, Praha, SPN, 1976
Vančát, J., Tvorba vizuálního zobrazení. Gnozeologický a komunikační aspekt výtvarného umění ve výtvarné výchově, UK, Praha, 2000
Výtvarná výchova a emocionalita, Sborník textů z konference České sekce INSEA, Brno, 1997
Šicková, J., Základy arteterapie, Portál, Praha, 2002

Podmínky k zápočtu:

Výběr jednoho z těchto úkolů:

1. Zpracovat výtvarně 5 koláží a akvarelů (se zastoupením obojího) ve vlastním výběru z těchto témat:

Koláže: Moje rodina, Šípková Růženka, Ráj, Studená koláž, Dopis otci, Dopis matce.

Akvarely: Šípková Růženka, Ráj, Mořská panna, Krajina mého dětství, Ledová královna, Já, jeden z rodičů a můj partner. S využitím základních interpretačních pravidel napsat rozbor

těchto obrázků vztahující se k autorovi (tj. sobě samotnému). Zaměřit se při tom na formální, procesuální i obsahovou stránku vlastních výtvarných artefaktů (min. 4 strany). Tuto analýzu s obrázky přinést jako prezentaci na závěrečné setkání.

2. Zpracovat výtvarně 5 obrázků ve vlastním výběru z témat zadaných ad 1. a vybrat v dějinách umění obraz, který se formálně podobá těmto vlastním artefaktům. Obraz zařadit do kulturního kontextu a témat života umělce a zaměřit se na společné kontexty a event. paralelní životní témata umělce a sebe samotného (min. 4 strany). Příprava k prezentaci na závěrečném setkání.

3. Esej nebo recenze z četby odborné literatury z oblasti arteterapie, téma předem dohodnout. (min. 5 stran)

4. Překlad cizojazyčného textu (článku) z oblasti arteterapie, téma předem dohodnout. (min. 6 stran)

Odevzdání úkolů na závěrečném setkání.